

kn.remissvar@regeringskansliet.se
kn.kl@regeringskansliet.se

Remissvar Bättre förutsättningar för klimatanpassning (SOU 2025:51)

Diarienummer KN2025/01049

Sammanfattning

Svenskt Vatten är positiva till utredningens arbete och de förslag som ges i betänkandet. Synpunkterna fokuserar främst på de förslag som direkt angår de allmänna vattentjänsterna. De flesta av förslagen i övrigt har större eller mindre indirekt inverkan på de allmänna vattentjänsternas funktion.

Svenskt Vatten:

- tillstyrker förslaget att kodifiera rättspraxis och skriva in 10-årsregeln som ett krav för att uppnå kravet på skäligen anspråk på säkerhet i 13 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (LAV). Svenskt Vatten anser att förslaget till lagtext bör justeras något. Ett förslag finns längre ner i yttrandet. Det bör också förtydligas att kravet gäller både för dagvattensystem och kombinerade system. Det bör förtydligas att det handlar om att lagfästa den praxis som utvecklats för att hantera ansvarsfrågan vid skadestandsprocesser och att det är uppdämning till marknivå som avses för dagvattensystemen och källargolvsnivå för de kombinerade systemen. Huvudmannen ska inte bli skyldig att åtgärda ledningar som *inte* medför någon risk för skador på ansluten bebyggelse, trots att ledningarna inte uppfyller tioårsregeln. En sådan ordning skulle få betydande ekonomiska konsekvenser, inte minst att va-avgifterna skulle behöva höjas avsevärt för att täcka kostnaderna för onödiga investeringar.

Om det finns en risk för att denna förändring av lagstiftningen leder till att länsstyrelser i enlighet med 51 § LAV får möjlighet att förelägga kommuner om att alla dagvattenförande system i en kommun ska uppfylla tioårsregeln, behöver det alltså genomföras en omfattande konsekvensanalys av förslaget innan det genomförs. En sådan tolkning innebär också något helt annat än en kodifiering av gällande skadestandspraxis.

- tillstyrker förslaget att ledningsrätt ska kunna användas för avloppsanordningar i form av öppna dagvattenlösningar. Begreppet avloppsanordning är dock mindre lämpligt med tanke på att det endast är öppna dagvattensystem som avses i förslaget till tillägg i 2 § ledningsrättslagen (1973:1144). Begreppet dagvatten bör definieras i lag och ha samma betydelse i de olika lagar där begreppet används.

- är positiva till förslaget om krav på information till fastighetsägaren, men är tveksamma till att prioritera ett genomförande av förslaget (43 a § LAV). En positiv konsekvens av förslaget är

att VA-huvudmännen behöver ha bra och kalibrerade datormodeller över dagvattensystemen för att kunna delge sådan information. Risken är dock att kravet tränger undan mer nödvändiga utredningsåtgärder (såsom minska tillskottsvatten till spillvattenledningar, läckage på dricksvattenledningar m.m.), då kapaciteten för utredningsarbete är begränsad i Sverige. Det är mer tveksamt om fastighetsägaren i sin tur har kapacitet och möjlighet att nyttja informationen, så som det är formulerat i betänkandet, på något sätt som skulle underlätta för planeringen av egna klimatanpassningsåtgärder. Svenskt Vatten har ett alternativt förslag som redovisas längre ner i yttrandet.

- tillstyrker förslagen som rör statligt ansvar för kustskydd och möjligheten att bygga klimatanpassningsåtgärder som berörda fastighetsägare får vara med och betala. Svenskt Vatten anser att reglerna krävs för att det nödvändiga klimatanpassningsarbetet i kommunerna ska påbörjas och genomföras.

-instämmer i förslagen till ändringar i plan- och bygglagen. Dessutom anser Svenskt Vatten att en kommun i översiktsplanen (3 kap. 5 § PBL) ska vara skyldig att peka ut vilka obebyggda markområden som är olämpliga att bebygga på grund av risk för klimatrelaterade översvämningar, ras, skred och erosion.

Kommentarer och ställningstagande till förslag och bedömningar i enlighet med betänkandets disposition

I följande kapitel ges mer detaljerade synpunkter och förslag till förändringar som skulle ytterligare öka betänkandets tydlighet och genomslagskraft vid genomförandet.

Kolumnen till vänster är text ur betänkandet och kolumnen till höger innehåller Svenskt Vattens kommentarer och ställningstaganden.

Kapitel 1 Författningsförslag samt kapitel 14 Författningskommentar

Avsnitt 1.2 resp. 14.2 Förslag till lag om ändring i miljöbalken (1998:808)

<i>7 kap. 18 c § 5. behövs för en anläggning, anordning eller åtgärd som ska förebygga eller minska en risk för en skada på miljön, människors liv eller hälsa eller egendom till följd av effekterna av ett förändrat klimat (klimatanpassningsåtgärd), och behovet inte kan tillgodoses utanför området,</i>	Förslaget bedöms som positivt då det kan underlätta genomförandet av skyfallsåtgärder som mynnar i recipient. Vid prövning av alternativa lösningar bör det tydligt framgå att proportionalitetsprincipen ska tillämpas, där hänsyn tas till både kostnadseffektivitet och miljömässiga konsekvenser.
--	--

Avsnitt 1.4 resp. 14.4 Förslag till lag om ändring i ledningsrättslagen (1973:1144)

2 § <i>Ett dike eller en annan avloppsanordning för bortledande av dagvatten som ingår i en allmän va-anläggning men som inte utgör en ledning ska vid tillämpningen av denna lag anses som en ledning enligt första stycket 3 a.</i>	Förslaget tillstyrks i sak. Samtidigt vill vi lyfta att detta är ytterligare ett exempel i en statlig utredning där det blir tydligt att det finns behov av att skilja mellan begreppen som används för olika vattentjänster i vattentjänstlagen, jfr 2 § LAV. Begreppet <i>avlopp</i> används idag som ett samlingsnamn för flera olika typer av vatten – exempelvis spillvatten, dagvatten, dränvatten och kylvatten – vilket skapar förvirring både i lagstiftning och praktisk tillämpning. Vi ser att både förståelsen och tillämpningen av flera lagar skulle förbättras om man i stället konsekvent använde begreppet <i>dagvatten</i> där det är relevant. Inom VA-branschen och i Svenskt Vattens publikationer benämns dessa anläggningar inte som <i>avloppsanordningar</i>, utan som <i>öppna dagvattenanläggningar</i>. Svenskt Vatten anser att det är viktigt att begreppet <i>dagvatten</i> får en tydlig och enhetlig definition som kan användas konsekvent i flera lagar – såsom ledningsrättslagen, miljöbalken, vattentjänstlagen och plan- och bygglagen. Vi menar också att hantering av dagvatten bör betraktas som en egen vattentjänst enligt vattentjänstlagen. Utredningen <i>En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72)</i> har tittat på frågan och lämnat förslag som bör införas. I en kommande proposition bör det också klargöras att de nya definitionerna inte påverkar hur dränvatten respektive dagvatten får eller ska ledas bort eller tas om hand. Förslag till lagtext enligt SOU 2023:72: • Dagvatten: Regn- eller smältvatten som inte tränger ned i marken eller som avrinner på markyta eller konstruktion.
--	---

	• Dagvattenhantering: Bortledande eller annat omhändertagande av dagvatten från ett område med samlad bebyggelse. Dessa förändringar medför även följdändringar i andra delar av lagstiftningen där definitionen av avloppsvatten berörs. För att tydliggöra begreppen i ledningsrättslagen skulle 2 § första stycken 3 kunna ändras till <i>ledning för vatten, avlopp eller dagvatten</i>.
--	---

Avsnitt 1.6 resp. 14.6 Förslag till lag om ändring i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster

13 § <i>I fråga om bortledande av dagvatten ska va-anläggningen anses tillgodose skäliga anspråk på säkerhet om den för den anslutna bebyggelsen kan bortleda flöden motsvarande minst ett tioårsregn.</i>	Svenskt Vatten tillstyrker förslaget i sak men anser att bestämmelsen delvis behöver formuleras på ett annat sätt för att tioårsregeln i praxis ska kodifieras på ett så korrekt sätt som möjligt. Förslag på reglering är följande. <i>I fråga om bortledande av dagvatten ska va-anläggningen anses tillgodose skäliga anspråk på säkerhet om den anslutna bebyggelsen inte löper risk för skada vid minst ett tioårsregn.</i> Det finns även behov av förtydliganden för att säkerställa en korrekt och ändamålsenlig tillämpning av bestämmelsen. Det bör tydliggöras att det i linje med Svenskt Vatten publikation P110 är uppdämning till marknivå som gäller för dagvattensystem och källargolvsnivå för kombinerade avloppssystem, det vill säga ledningar där dag- och spillvatten leds bort i samma ledningssystem. Vidare bör det klargöras att det generella funktionskravet innebär att en ledning kan vara dimensionerad för ett regn med kortare
---	---

	återkomsttid – exempelvis ett tvåårsregn – och ändå uppfylla kravet på skäligt säkerhetsanspråk, så länge systemet som helhet inte <i>löper risk för skada</i> vid ett tioårsregn. Att frångå denna praxis skulle medföra omotiverat höga kostnader vid nybyggnation och reinvesteringar av dagvattenledningar, utan att ge motsvarande nytta. Syftet med bestämmelsen är att skydda bebyggelse mot översvämning vid kraftiga regn. Svenskt Vatten vill även uppmärksamma om att begreppet dagvatten inte tillämpas konsekvent i lagstiftningen. I proposition 2005/06:78 (s. 44) definieras dagvatten som tillfälliga flöden av exempelvis regnvatten, smältvatten, spolvatten och framträngande grundvatten. Denna definition är dock inte helt ändamålsenlig. Som tidigare nämnts i kommentaren till 2 § ledningsrättslagen anser vi att det behövs en tydligare och mer aktuell definition – förslagsvis den som föreslås i utredningen <i>En enklare hantering av vattenfrågor vid planläggning och byggande (SOU 2023:72)</i>. Det är viktigt att det i en kommande proposition anges att kodifieringen av tioårsregeln i 13 § inte förändrar länsstyrelsens möjligheter i egenskap av tillsynsmyndighet att enligt 51 § LAV förelägga kommunen att fullgöra sin skyldighet enligt 6 § att fortsatt tillgodose behovet av allmänna vattentjänster. Om ändringen skulle innebära att länsstyrelsen kan förelägga kommunen om att alla dagvattenförande system i en kommun ska uppfylla tioårsregeln skulle detta kunna innebära mycket stora kostnader vilket behöver föregås av en omfattande konsekvensanalys innan det genomförs. En sådan tolkning innebär något helt annat än en kodifiering av gällande skadeståndspraxis. Eftersom 13 § avser vad huvudmannen ska ordna medan 6 § handlar om kommunens allmänna skyldigheter bör
--	---

	inte förtydligandet om tioårsregn påverka föreläggandemöjligheten.
<i>Fastighetsägares rätt att få del av vissa uppgifter</i> <i>43 a §</i> <i>På begäran av en fastighetsägare som avser att vidta en åtgärd för att förebygga eller minska risken för skada på sin fastighet till följd av översvämningar, ska huvudmannen lämna uppgifter om vilken mängd dagvatten den allmänna va-anläggningen kan bortleda från fastigheten.</i>	Svenskt Vatten ställer sig positiva till förslaget om krav på information till fastighetsägaren, men är tveksamma till att prioritera ett genomförande av detta. Förslaget medför att VA-organisationernas behov av att ha tillräcklig kunskap om den egna anläggningens kapacitet ökar. Det behöver finnas bra och kalibrerade datormodeller över dagvattensystemen för att kunna delge sådan information. Viktigt att notera att uppgiven uppgift rörande kapacitet kan förändras relativt snabbt beroende på faktorer som ligger långt utanför den plats som uppgiften anger. Det är således en färskvara och det kan därför ifrågasättas vilken nytta fastighetsägaren har av uppgifterna. Det är angeläget att fastighetsägare ges tydlig information om vilken typ av nederbördshändelser det befintliga dagvattensystemet är dimensionerat för att hantera. Utredningen anger (s. 188) att: <i>”Den uppgift som va-huvudmannen bör vara skyldig att tillhandahålla är ett värde på kapaciteten hos det befintliga systemet uttryckt som nederbörd av en viss intensitet, dvs. ett x-årsregn”</i> I författningskommentaren anges följande: <i>Mängden kan uttryckas som ett flöde som återkommer med ett visst tidsintervall.</i> En sådan uppgift kommer att anges som ett flöde i l/s*ha och det är en uppgift som en fastighetsägare i väldigt få fall kan förstå och få nytta av. Svenskt Vatten föreslår därför att upplysningsskyldigheten ska avgränsas till att i grova drag informera om huruvida systemet har kapacitet att hantera en given regnhändelse (2-, 5-, 10-, 15-, 20-, 30- eller 50-årsregn eller mer), vilket skulle ge en praktiskt användbar vägledning för fastighetsägare utan att skapa orimliga krav

	på detaljerad information. Svenskt Vatten anser med hänsyn till detta att den uppgift som föreslås på s. 188 i utredningen kan införas, men inte den som anges i författningskommentaren. Kapaciteten hos kommuner och konsulter att genomföra detaljerad modellering av dagvattenledningsnäten är begränsad i Sverige, så under en överskådlig tid kommer svaret i många fall baseras på kravet för skäligen anspråk på säkerhet, oavsett den faktiska kapaciteten.
--	--

Avsnitt 1.6 resp. 14.7 Förslag till lag om ändring i plan- och bygglagen (2010:900)

3 kap. 5 § 4. kommunens syn på risken för skador på den byggda miljön som kan följa av <i>klimatrelaterade</i> översvämningar, ras, skred och erosion, hur sådana risker kan minska eller upphöra <i>samt inom vilka områden som kommunen avser att ta initiativ till fysiska åtgärder för att skydda mot sådana risker,</i>	Svenskt Vatten instämmer med förslaget och välkomnar att det här tydliggörs i ÖP. Förslaget bör kunna leda till att den byggda miljön kan skyddas mot klimatrelaterade översvämningar i större utsträckning än idag. Det behöver även finnas konkret information och stöd i ÖP för att motverka att ny bebyggelse lokaliseras till områden där det finns alltför stor risk för klimatrelaterade översvämningar, ras, skred och erosion. Det bör därför anges i 3 kap. 5 § PBL att kommunen ska peka ut de obebyggda markområden där risken för klimatrelaterade översvämningar ras, skred eller erosion innebär att kommunen bedömer att marken inte är lämplig för bebyggelse. Det är uppenbart olämpligt att bebygga markområden som är översvämningsbenägna. Den här frågan är viktig för VA-huvudmännen eftersom skyldigheten att tillhandahålla allmänna vattentjänster normalt sett kan utlösas för bebyggelse med en ganska blygsam omfattning (ca 20-30 fastigheter, men ibland för färre). VA-huvudmännen får svårigheter vid ordnandet och driften av de allmänna VA-anläggningarna i områden
---	--

	som har ökad risk för översvämning. Men problemet är bredare än så och både VA-huvudmän och fastighetsägare orsakas problem, ökade kostnader samt riskerar att utsättas för skador när mark som är översvämningsbenägen bebyggs. För att komma till rätta med detta bör information införas i ÖP.
4 kap. 6 § I en detaljplan får kommunen bestämma markreservat för sådana trafik- och väganläggningar, energianläggningar, <i>klimatanpassningsanläggningar</i> , anordningar för elektroniska kommunikationsnät och ledningar som behövs för allmänna ändamål.	Svenskt Vatten tillstyrker förslaget. Det är positivt att möjligheten att avsätta mark inom planområdet enligt förslaget utökas till att även omfatta mark för skyfallsanläggningar. Det innebär att kommunen ges bättre förutsättningar att reservera mark för framtida behov av klimatanpassningsåtgärder. Förslaget stärker kommunens möjligheter att ha skyfallsanläggningar på fastigheter i de fall de behöver placeras på kvartersmark.
14 § 1. en viss anläggning för trafik, energi- eller vattenförsörjning, avlopp, <i>skydd eller säkerhet</i> , som kommunen inte ska vara huvudman för, har kommit till stånd,	Svenskt Vatten ser positivt på förslaget om att utöka möjlighet att villkora bygglov med en anläggning för klimatanpassning.
<i>Skyldighet att ändra eller upphäva en detaljplan</i> 40 a § <i>Om det finns kvartersmark som inte har bebyggs på ett sätt som i huvudsak följer av en detaljplan och planens genomförandetid har gått ut, ska kommunen ändra eller upphäva planen i den delen om</i> 1. <i>det finns en betydande risk för skada om marken bebyggs enligt planen, och</i> 2. <i>risken är en följd av klimatrelaterade översvämningar, ras, skred eller erosion.</i>	Svenskt Vatten instämmer i förslaget då vi anser att det utgör ett ansvarsfullt tillvägagångssätt.

Anders Almgren
Ordförande
Svenskt Vatten AB:s styrelse

Pär Dalhielm
VD
Svenskt Vatten AB